

Na naslovnici spredaj:

venček, spleten iz prekmurske slame, izdelal Jani Jakob;
monštranca, žirovska čipka

Na naslovnici zadaj:

rozeta, katedrala Notre-Dame, Pariz

V knjigi:

križec v spletenem venčku, s. Milena Zadravec, Izrael

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

27-584
821.163.6-4
27-29

ZADRAVEC, Jože, 1939-

Moj slovenski testament : petdeset esejev o življenju / Jože Zadravec ;
[fotografije osebni arhiv]. - Ljubljana : Salve, 2016

ISBN 978-961-211-849-5

285154816

Avtor: Jože Zadravec
Fotografije: osebni arhiv: žirovske čipke
Grafična priprava: Salve d. o. o. Ljubljana
Založba: Salve d. o. o. Ljubljana
Naklada: 500 izvodov
Leto izdaje: 2016

Jože Zadavec

MOJ
SLOVENSKI TESTAMENT

PETDESET ESEJEV O ŽIVLJENJU

A large, stylized handwritten signature in a light gray color, reading "Jože Zadavec". The signature is written in a cursive, flowing style and spans across the bottom half of the page.

V večno zahvalo Stvarniku,
ki me je priklical v življenje,
staršem, ki so me sprejeli in vzgojili,
sestram in bratom, s katerimi sem odraščal,
prekmurski deželici,
ki sem ji vedno želel biti v ponos,
sobratom, ki so me sprejeli v svojo sredo,
prijateljem in prijateljicam,
ki sem jim neskončno hvaležen,
da sem smel z njimi deliti radost
in srečo življenja!

Vse je bila ena sama milost.
Bog bodi zanjo vekomaj zahvaljen!
Jože Zadravec

Ljubljana-Odranci, 17. julij 2016

MOJ ZLATOMAŠNI MOLITVENI SPOMIN!

*Pred petdesetimi leti prav na nedeljo, 17. julija 1966, ob 10. uri,
sem v Odrancih pel novo mašo, na prostem pred leseno cerkvijo
in nastajajočo novo cerkvijo Svete Trojice, ob množici vernikov –
odranskih in iz okoliških župnij.*

*Nastajajoča cerkev je še sveže spominjala na tisti usodni 16. marec istega leta,
ko so ruševine kupole pokopale pod seboj osem mojih dragih rojakov,
ki so v moji zavesti bili vselej – in so še dandanašnji – najbolj Božji služabniki,
saj so dali svoje življenje za domovanje Presvete Trojice,
ta nepremakljivi svetilnik Boga sredi odranskega ljudstva
in njegovih za zdaj še vedno lepih in plodnih oraníc.*

*Imena vseh dragih živih in rajnih rojakov doma in po svetu
ob svoji zlati maši
polagam na daritveni oltar!*

VSEBINA

Bog je kakor popotnik; željan je prijazne besede in jo povrne 10

1

Samo iz zdravega zraste veliko 16

Kristjani vseh Cerkva, vsi naj si v roke sežejo 21

Ne dajte se vznemirjati! 26

Znamenje o ljudeh veselega upanja 33

Pozaba je sestavni del življenja 40

Utrinki iz duha ustvarjalne tišine 47

Večna luč v vsemirju večnosti 53

Kot cvetovi, zamišljeni v lesk neba 60

»Psst ... vladika počiva, pridite pozneje« 66

Vino – sad vinske trte 71

2

Večna vprašanja – kot razbeljeno železo 78

Koliko pa je sploh vredno naše življenje? 85

Zvezda in križ, rojstvo in življenje 91

»Na svetu si, da greš za soncem ...« *Tone Pavček* 97

Ker je vstajenje resnično, je resnično tudi vse drugo 105

Amor – lex suprema est! 110

Zakaj sem katoličan? 117

»Samo ljubezen naredi, da vse na svetu preživi!« *Tone Kuntner* 128

»Življenje – kaj? / To velik je vprašaj!« *Simon Gregorčič* 136

Hvaležnost je rastlinica, ki večinoma raste le na grobovih 142

3

»Kar sem in kar sem prejel – vse je milost«	152
»Luč naša, bratje, od izhoda ...«	159
Mladim in odraslim po sledih kulture	167
Spomini iz šolskih klopi	173
Z leti se sreča povzpne	180
Sonce, zrak, kruh in knjiga – energija za življenje	185
Strmim nad skrivnostjo življenja	189
Velecvetni lučnik in regratova lučka	194
Da sem postal katoliški časnikar – ni bilo načrtovano	205
»Mož beseda več velja kakor kup zlata« <i>Anton M. Slomšek</i>	218

4

Praznujmo bogovdano, da nas angeli ne zapustijo	226
Naključna refleksija	232
Plapolaj, večna luč pred Marijo	238
V siju najlepše mavrice	243
Žena in mati – terra incognita	249
Materam, ženam dajte vse rože tega sveta!	253
Vsako rojstvo je Pismo iz nebes	258
»Po celi zemlji vsem ljudem mir bodi«	263
Mir – najlepša beseda vseh besed	269
Božič – to sem jaz, to si ti, to smo mi!	274

5

Kakor deroče vode tečejo dnevi, leta in desetletja	278
Kraljevska odličnost v vseh vejah umetniškega ustvarjanja	284
Uprimo se globalizaciji brezbržnosti	290
O, saj smrti ni, samo tišina je pregloboka	298
Moja bolečina je moja usoda	304

Vaše življenje naj bo kakor sveča: oddaja svetlobo, ko se sama razdaja! ...	310
»Moj princip je, da stopam od poraza do poraza in preizkušam svojo moč« <i>Srečko Kosovel</i>	316
»Živim življenje svobodnega kmeta na prekmurskih brazdah«.....	328
Brezupna bolečina »prekmurskega Švejka«.....	332
Verujem najgenijalnejšim sinovom slovenskega naroda	338

BOG JE KAKOR POPOTNIK; ŽELJAN JE PRIJAZNE BESEDE IN JO POVRNE

Ivan Cankar

Moja zahvala vsem, s katerimi mi je bilo дано živeti

Ljubljana Rakovnik, maj 2016

Po dolgi življenjski plovbi je slovo težko, a tudi živeti ni bilo lažje.

Vsi moji dnevi so bili moji soneti! Zdaj ob koncu poti je eno samo spoznanje: živí me upanje, kot me ni še nikoli doslej, čim dalj živim, tem bolj mi raste pogum, kjer sem svoboden, sem srečen, tu dom je moj! A je tudi res: ker sem živel, nosim v sebi brazgotine!

Kje si, prijatelj, pesnik Tone Pavček? Nekoč si mi ob koncu dolgega pogovora – moralo je biti nekje okrog božiča leta 1984 – dejal: »Kdo sem, da bi za vse lahko rekel odrešilno besedo? A k sreči je že davno bila izrečena: Mir ljudem na zemlji!« Potem pa si posegel v naš čas in prostor: »Ponavljam te besede v strahu, da nas bodo upi izneverili, a tudi z vero, da je duhovno in kulturno bogastvo, zraslo iz trpljenja človeštva, dobra in bogata popotnica za naše popotovanje iz danes v jutri.«

Kje si, prijatelj, pesnik Janez Menart? Že zdavnaj si potonil v mir zemlje, v meni si pustil pesniške zaklade svoje mislilnice: miru pa ni, pravice ni, in je nikdar ne bo, velike ribe zmerom majhne žro. Zdaj si, kjer si, vse je mimo ali kot si pel v pesmi jesenske aleje: »Ne slave, ne denarja, ne ljubezni / ne bo v željah. Le mir, le mir, le mir ...« Tvoja »lepa duša«, prežeta s sanjami in hrepenenji se je iz sredice grobe, vsakdanje, poulične banalne resničnosti zatekala v ironijo, satiro, sarkazem ali obešenjaški humor, občutil si razpetost med varnim

svetom materinih pravljic in sivo, hladno ter prazno resnico vsakdanjosti. »Zapri! Katerikoli val / kazalec radia pokaže, / povsod je kup surovih šal, / povsod kdo ščuva in kdo laže ...« (Balada o radiu).

Kdo sem, da bi lahko rekel besedo »mir« zase in za druge – za jutrišnji dan. Mir ljudem, mir v nas, v naših družinah, v narodu, na Balkanu, v Siriji, Iraku, Egiptu, Afganistanu, v Ukrajini, v svetu. Toda »kdaj srečno moje bo domovje? Moje, tvoje, naše? Podoba je, da je mir možen samo v pravljici in pesmi. »In zmot, laži in zlobe duh, / zavisti kleti gad, / in srd, krivica in napuh / grme v pekla prepad!« Tako pesnik Simon Gregorčič v pesmi Sveta odkletev. »Resnice sonce sije zdaj, / ljubezni greje žar, / in svet je zopet cveten raj, / in srečna vsaka stvar.« Tudi to je pravljica o miru. Pesnik me prizemlji: »Srce le sanjaj ven in ven ... O pač, izgini sen kot sen, pa dej – vresniči se!«

Sicer pa je vse obvladujoča bivanjska deviza: Človek potrebuje za preživetje dva obtoka – krvni obtok in denarni obtok! Če imam to, imam vse. Kaj bi si belil glavo še za kaj drugega, saj je vse skupaj v tem redu bivanja na nitki: »Življenje visi na nitki. Pajek visi na nitki. Lutka visi na eni in na še eni nitki. Vremenska napoved visi na nitki. Loterijski dobitek visi na nitki. Drug na drugem visi kot nitka.« Ta miselna turneja nas do konca spremlja.

V vseh stoletjih, v vseh rodovih, v vseh sistemih živi pravljica o sreči, miru in svobodi, pravljica o veri, upanju in ljubezni. To potrjuje staro resnico: Brez vsega človek je lahko, brez vere in upanja ne! Ko praznujemo – Slovenci imamo radi praznike – se veselimo in si pojemo. V vsaki pesmi je pravljica o sreči in ljubezni. »Bolj ko se staram, bolj resno verjamem Svetemu pismu,« je zapisal madžarski dramatik George Tabori. Njegovo zastrašujočo igro »Mein Kampf« so igrali tudi na velikem odru ljubljanske Drame. »In vse bolj mi je jasno, da obe, židovska in krščanska vera zahtevata, da ljubimo svojega sovražnika tako kot samega sebe. To je seveda na teološki ravni, kjer se sprava, ljubezen in prizanesljivost učijo odpustčati. Trpljenje je zmeraj skrivnost.«

George Tabori, avtor knjige z najbolj zloglasno vsebino v zgodovini sveta, med drugim pravi tudi takole: »Hitler preži v vsakem od nas!« Hitler je sinonim za zlo, ki ga počenjamo, za greh, ki nas s svojimi strupenimi tipalkami spremlja skozi življenje.

Beg od poklicne zavezanosti, človeških dejanj solidarnosti, usmiljenja – greh je bil. Naša samoobsodba! Naše novo spoznanje, naše novo rojstvo, zame kes in obžalovanje. Ko sem bil še rosno mlad, sem želel, da bi šel med pleterske menihe. Nekaj je v meni govorilo: Pojdi med pleterske menihe, tam boš našel pravi mir, tam je molitev in zbranost, pravo zavetje pred hrupom sveta. Splet okoliščin je hotel drugače, a to, kar sedaj gledam, poslušam, berem, doživljam, ni tisto, po čemer sem tako divje hrepenel. Ena sama misel je sedaj glasna v meni: ko bi vsaj umrl kot spokorjen grešnik. Pa saj nisem nikomur niti lasu z glave snel. Vendar za to, kar se dogaja v svetu, se mi zdi, da tudi sam nosim kanček krivde: nemiri, nerazumevanja, prepiri, nasilja, zastrašujoči pokoli, prestoli se rušijo, ideologije se razkrivajo v svojih smrtonosnih nabojih, sistemi padajo, nekdanja vsemogočna Partija se je razčeljustila. Prazniki izgubljajo vsebino, včeraj še miti, danes goličava slava. Pravi »theatrum mundi«.

Ko razmišljam o vsem tem, se mi vsili šala, ki jo je Stanley Walden prinesel iz New Yorka: »Po vsem svetu prevladuje pomanjkanje mesa.« Poljaka vprašajo: »Oprostite, kakšno je vaše mnenje o pomanjkanju mesa?« Odgovoril jim je: »Kaj pa je to – meso?« Vprašali so Američana: »Oprostite, kakšno je vaše mnenje o pomanjkanju mesa?« Ta je odgovoril: »Kaj je pomanjkanje?« Vprašali so Rusa: »Oprostite, prosim, kakšno je vaše mnenje o pomanjkanju mesa?« Rus je odgovoril: »Kaj je to mnenje?« Končno so vprašali še Izraelca: »Oprostite, prosim, kakšno je vaše mnenje o pomanjkanju mesa?« Odgovoril jim je: »Kaj je to 'oprostite'?«

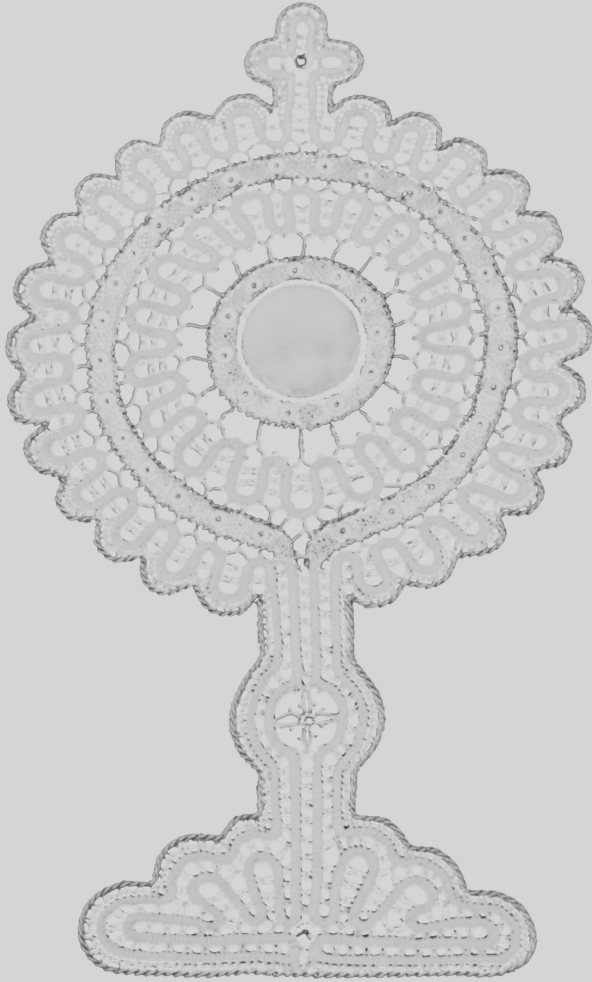
Resnici na ljubo: To je samokritika. Poljak je očitno zelo reven – sploh ne ve, kaj je to meso, ki je osrednja hrana zahodnoevropskega z vsem prezasičenega človeka. V zavesti Američana nima prostora beseda »pomanjkanje«, Rus ne more imeti svojega mnenja, Izraelec ne razume besede »oprostite«, v kolektivni družbeni zavesti te besede sploh ni.

»Oprostite, prosim, kaj pa je za vas božič?« Kakšni odgovori bi prihajali, če bi se odstrla zavesa in bi spregovoril »theatrum mundi«:

katoličan, komunist, to se pravi nekdanji kristjan, pravoslavac, luteran, jud, musliman ... Marsikaj bi lepo zvenelo, najlepše od vsega pa

je resnica: Sam Bog ni mogel na zemljo brez rojstva, navzočnost Božjega otroštva v nas, skrivnostno dogajanje Božje milosti, razodetje Božje ljubezni, je resnica človekovega odrešenja, neponovljivo in nepreklicno zagotovilo odrešenega rodu, je spoznanje, da je ljubezen močnejša od smrti, da se rodiš le enkrat in to za vedno, da je prvi krik otroka ob rojstvu najlepša skladba človeka-otroka, ob katerem odrasli lahko le utihnejo od globoke sreče. Brez te resnice ni mogoče preživeti, brez nje ni mogoče prav praznovati ne božičnih in ne velikonočnih praznikov, brez vere v to resnico je vse kaskovsko zamotano, shakespearovsko besno, sartrovsko provokativno in zajedljivo.

1

foregule

SAMO IZ ZDRAVEGA ZRASTE VELIKO

Samo v slogi se upanje razcveta v čarobno moč

Višarje, vinotok 2000

»Rečeno je: Prodaj vse in pojdi za menoj, ako hočeš biti popoln. Zato si je Aljoša Karamazov rekel: Kako naj bi daroval namesto vsega samo dva rublja in namesto 'Hodi za menoj' bi hodil samo k službi Božji.« Te besede ruskega pisatelja Fjodora Mihajloviča Dostojevskega (1821-1881) so me prenekaterokrat spodbudile k temeljitemu premisleku. Ker razmišljam o upanju, ki ga je življenje slehernika nenasitno polno, se mi navrže utrinek iz mislilnice Ludwiga van Beethovna (1770-1827): »Upanje me hrani, kot hrani pol sveta. Vse svoje življenje sem imel upanje. Kaj bi sicer bilo iz mene.« Iz katerih studentev se je napajal ta genialni glasbenik (prim. Deveta simfonija, Missa solemnis v D-duru, 38 sonat za klavir, predvsem sonata Appassionata), da je ohranjal to upanje?

K upanju me je spodbujal tudi veliki likovni umetnik Auguste Rodin (1840-1917). Prebral sem njegove misli, najboljše od vseh so se mi zdele naslednje: »Bodite potrpežljivi. Ne zanašajte se na navdih, ker navdiha ni. Edine lastnosti, ki jih mora imeti umetnik, so zbranost, modrost, odkritosrčnost in volja. Svoje delo opravljajte kor pošteni delavci. Umetnost se začne šele z notranjo resnico. Bodite globoko, divje resnicoljubni. Umetnost je kontemplacija, je užitek duha, ki prodira v naravo in tam odkriva duha, k jo prešinja. Je radost uma, ki vidi jasno v veseljstvo in ga preustvarja v luči svoje zavesti. Umetnik je ljudstvu, kakor je rekel Dante Alighieri Vergilu: vodnik, gospod in učitelj.«

V duhu sem se pridružil Beethovnu, ko se je z mlekarškim vozičkom vračal na Dunaj in staknil pljučnico, medtem pa bral Iliado, knjige o grški in rimski antiki, romane Walterja Scotta. Toda v skromni sobici starega samostana katalonskih benediktincev se mu je bližal konec, 23. marca leta Gospodovega 1827 so mu povedali, da bo umrl. Takrat se je obrnil k navzočim in dejal: »Ploskajte, prijatelji, finita est comoedia.« Umiranje je bilo dolgo in brezupno: izdihnil je 26. marca